

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Давидченко І. Д.

У сучасних педагогічних дослідженнях наголошується важливість розглядання полікультурних аспектів професійної підготовки, проводяться дослідження в області полікультурної освіти і культурології освіти. Проте питання формування лінгвокультурологічної компетентності не знайшли належної наукової уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що історичні аспекти, проблеми та перспективи становлення та розвитку лінгвокультурологічної компетентності інтенсивно розглядається у психолого-педагогічній літературі. На підставі аналізу і узагальнення положень наукових праць (М. Алефіренко, А. Арутюнова, Д. Башуріна, В. Воробйова, О. Дортман, О. Зінов'єва, В. Кононенко, В. Красних, В. Маслова, Г. Нурулліна, Л. Саяхова, Ю. Степанов, В. Телія, І. Харченкова, В. Шаклеїн та ін.) визначено, що лінгвокультурологічна компетентність – це інтегративна якість фахівця, що відображає готовність і спроможність до взаєморозуміння і взаємодії з представниками іншого лінгвокультурного соціуму на підставі оволодіння знаннями про іншу лінгвокультуру і соціонормативним комунікативним досвідом з метою їх реалізації в різних сферах професійної педагогічної діяльності [1].

Оскільки дослідження поняття «лінгвокультурологія» розглядається кінцем ХХ століття, а термін «компетентність» з'являється у зарубіжній науці у 60-70-і роки ХХ століття, наше дослідження обмежується історичним періодом з 60-х років ХХ століття до теперішнього часу. Отже, ми виділяємо три періоди: перший – з 60-х років ХХ століття до 90-х років ХХ століття;

другий – з 90-х років XX століття до кінця XX століття; третій – з початку XXI століття до теперішнього часу [2].

1. Період з 60-х років XX століття до 90-х років XX століття становлення терміну «компетентність» у кінці 1960-х – початку 1970-х рр. у західній науці зв'язується з появою особливого напрямку досліджень – компетентнісного.

У 60-90 рр. XX століття існували передумови становлення лінгвокультурології як науки і галузі знань, а також передумови для оформлення лінгвокультурології як самостійної області досліджень.

2. Період з 90-х років XX століття до кінця XX століття характеризується використанням категорії компетенція / компетентність у теорії та практиці вивчення мови, дослідженнями учених, які визначають класифікації компетенції, а також спробами визначити учення маючи на увазі їх формування як кінцевого результату (Маркова А. К., Петровська Л. О).

До кінця XX століття учені прийшли до висновку, що у мовознавстві не знайшлося місця культурі, яка формує людину і його інтелект, а світ не розглядається за допомогою культури і мови народу. Подальші дослідження проблеми, що цікавить нас, проводилися в рамках наступних основних наукових напрямів:

- *дослідження культури через мову* (А. Брюкнер, В. Іванов, М. Толстой та ін.);
- *розгляд мови як засоби створення, розвитку та збереження культури* (К. Льові-Стросс, Ю. Лотман, К. Манхейм та ін.).

На основі цих ідей на рубежі тисячоліть на стику лінгвістики і культурології виникає нова наука – лінгвокультурологія, предметом дослідження якої стають прояви культури народу, які відбилися і закріпилися в мові [4].

3. Період з початку XXI століття до теперішнього часу, що відбуваються зміни в суспільстві, співвідносні з глобальним завданням

забезпечення входження людини в соціальний світ, його продуктивній адаптації, викликали необхідність постановки питання забезпечення професійною освітою.

На початку XXI століття в наявній науковій парадигмі відбулися суттєві зміни, внаслідок чого виник ряд нових ідей та підходів до вивчення мови, серед яких варто відзначити три основні принципи, які було реалізовано у подальших наукових розвідках: антропоцентризм, що передбачає системне вивчення мови, її одиниць, тексту, дискурсу крізь призму «людського чинника» та дослідження ситуації перебування людини в мові та мови в людині; когнітивізм, що передбачає дослідження мови як результату когнітивної діяльності людини, способу організації та зберігання людського знання про світ, простір думки та духу; лінгвокультурологізм, що стверджує тісний зв'язок мови та культури народу та розуміє мову як результат творчої діяльності людини [3].

Водночас лінгвокультурологія вивчає перш за все сучасні мовні факти крізь призму духовної культури, тобто досліджує тільки синхронну взаємодію мови та культури (живі комунікативні процеси у зв'язках із менталітетом народу) [3].

Отже, попередній аналіз дозволив виділити соціально-історичні передумови становлення поняття лінгвокультурологічної компетентності, що склалися в період з початку XXI століття до теперішнього часу: *культурно-історичні*: входження України в світовий освітній простір, зміну контексту професійної діяльності та підвищення вимог до якості професійної освіти, яка повинна відповідати міжнародним стандартам, де поряд із знаннями, уміннями, навичками, досвідом у структурі компетентності представлена ціннісно-смилова орієнтація, мотивація, професійна спрямованість фахівців, творчі здібності, механізми самоорганізації та саморегуляції діяльності; *теоретичні*: зміна характерологічних ознак компетентності, яка відрізняється складністю змісту, умотивованістю використання і наявністю потенційної і актуальної сторін; посилення

міжкультурної спрямованості досліджень комунікативної компетентності та наведення переліку компонентів наочного змісту іншомовної комунікативної компетентності відповідно до загальноєвропейської компетенції; дослідження теоретичного обґрунтування інваріанта професійної компетентності як багатокomпонентної професійно-особової якості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів і визначення змісту кожного його компонента як предмету формування в освітньому процесі, створення бази для розробки педагогічних умов формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; *практичні*: емансипація лінгвокультурології як галузі наукових знань та її самостійне функціонування, у тому числі і як аспекту лінгводидактики, що розглядає проблеми взаємодії культури і мови у процесі його розвитку.

Література

1. Давидченко І. Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.
2. Давидченко І. Д. Періоди розвитку поняття «лінгвокультурологічна компетентність» у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Science and civilization* : materials of the XII International scientific and practical conference. Pedagogical sciences. Sheffield. Science and education LTD. 2016. Volume 8. P. 52–54.
3. Богданова І. В., Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. вузов. 4-е изд., стер. Москва : Академия, 2010. 204 с.